

Nr 439.

Godkänd av första kammaren den 15 juni 1939.
Godkänd av andra kammaren den 15 juni 1939.

Riksdagens skrivelse till Konungen i fråga om statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet m. m.

(Statsutskottets utlåtande nr 223.)

Till Konungen.

1:o). **Anslag till Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.** Kungl. Maj:t har uti propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1939/40 (åttonde huvudtiteln, punkt 166 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1939) föreslagit riksdagen att till Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m. för budgetåret 1939/40 anvisa ett förslagsanslag av 8,000,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehåft *dels* motionen II: 216, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av punkt 166 i åttonde huvudtiteln måtte godkänna de synpunkter, som i motionen anförts,

dels ock motionen II: 220, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av punkten 166 i åttonde huvudtiteln i vad avser tjänstebostadsbidraget måtte avstyrka, vad skolöverstyrelsen och statskontoret anført rörande ändring av i § 14 mom. 1 kungörelsen nr 45/1936 för ifrågasvarande bidrag angivna grunder.

Emot Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag har riksdagen icke funnit anledning till erinran.

Departementschefen har ansett av statskontoret väckt fråga om tjänstebostadsbidragets avskaffande förtjänt av närmare övervägande. I de ovannämnda motionerna har med anledning härav framställts förslag, innebärande att riksdagen skulle uttala sig emot en ändring av nuva-

rande grunder för bidragets utgående. Riksdagen inser visserligen, att en minskning av till kommunerna utgående statsbidrag för skolväsendet skulle bliva en besvikelse för flertalet skoldistrikt, men riksdagen utgår ifrån, att de kommunala intressena ej bliva obeaktade vid det övervägande departementschefen förebådat.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen till *Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.* för budgetåret 1939/40 anvisat ett förslagsanslag av 8,000,000 kronor.

2:o). **Byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler vid folkskoleväsendet m. m.** I sin berättelse angående verkställd granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning för tiden 1 juli 1937—30 juni 1938 hava riksdagens år 1938 församlade revisorer under ecklesiastikdepartementet, § 45, fäst uppmärksamheten å vissa förhållanden beträffande byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler.

Revisorerna hava bland annat erinrat, att enligt 1935 års riksdagsbeslut förutom nyssnämnda byggnadsbidrag utgå jämväl byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, hyresbidrag, underhålls- och materielbidrag samt tjänstebostadsbidrag. Bidrag till samtliga dessa ändamål skulle utgå från ett gemensamt anslag till »Folkskolor m. m.: Bidrag till undervisningslokaler m. m.». Revisorerna hava konstaterat, att då någon föreskrift icke lämnats om utgifternas uppdelning å olika anslagsposter, ett flertal länsstyrelser icke ansett sig böra uppdelna utgifterna å anslaget på olika slag av statsbidrag utan redovisat samtliga utgifter i en klumpsumma. Vidare hava revisorerna framhållit, att en viss osäkerhet syntes råda angående rätten till byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler. Sålunda hade inom riksräkenskapsverket framställts ett stort antal anmärkningar mot länsstyrelsernas beslut angående tillerkännande av dylikt bidrag. Anmärkningarna hade i huvudsak riktats mot att länsstyrelserna tillerkänt skoldistriktet byggnadsbidrag för undervisningslokaler i skolbyggnader, uppförda före den 1 juli 1912, men efter nämnda tidpunkt om- eller tillbyggda.

Yttranden hava avgivits av *statskontoret, riksräkenskapsverket* och *skolöverstyrelsen* (Del II sid. 197—202). I anledning av revisorernas ovan nämnda uttalande har *skolöverstyrelsen* framhållit bland annat följande.

I anledning av besvärärenden, över vilka överstyrelsen anbefallts avgiva underdåniga yttranden, har överstyrelsen måst taga ställning till vissa konkreta fall, vilka förefalla att åtminstone delvis vara likartade med dem, som föranlett de omnämnda anmärkningarna från riksdagens revisorers sida.

Överstyrelsen tillåter sig erinra om ett dylikt utlåtande, som avgavs den 23 februari 1937 i anledning av Envikens skoldistrikts besvär över länsstyrelsens i Falun beslut att vägra distriktet statsbidrag till vissa befintliga skollokaler.

I detta utlåtande framhöll överstyrelsen bland annat, att, enligt föreskrifterna i § 11 mom. 3 i kungörelsen nr 45/1936, skall för samtliga klassrum och gymnastikrum, vilka tillhöra samma skolhusanläggning och äro samtidigt uppförda, tiden för bidrags utgående beräknas med hänsyn till den tidpunkt, då sådan lokal inom anläggningen först togs i bruk. Denna bestämmelse syntes i vissa fall hava givit anledning till olika tolkningar, då det gällt att avgöra, vilka klassrum och gymnastikrum, som skola anses vara statsbidragsberättigade i skolhus, som uppförts före den 1 juli 1912, men i vilka ett eller annat dylikt rum tillkommit genom skolbyggnadens förändring vid en senare tidpunkt. Överstyrelsen förklarade sig känna en viss tveksamhet vid ståndpunktstagandet i sådana fall, där tvist uppstått, huruvida och från vilken tidpunkt skoldistrikt kunde vara berättigat erhålla statsbidrag för klassrum och gymnastikrum, som anordnats i den 1 juli 1912 befintliga skolhus genom därefter vidtagna förändringar av desamma.

Efter överbäggande hade överstyrelsen emellertid ansett sig böra som sin mening uttala, att, om i ett skolhus, uppfört före den 1 juli 1912, funnits sådant oanvänt utrymme, som senare genom vissa mindre arbeten, till exempel genom uppsättande av en vägg, upptagande av fönster, utförande av inredningsarbeten, såsom invändig brädfodring och målning eller dylikt, kunnat apteras till klassrum eller gymnastikrum, borde statsbidrag enligt § 11 i förut återopade nådiga kungörelse icke utgå.

I sådana fall åter, där dylik undervisningslokal tillkommit genom verklig om- eller tillbyggnad, borde skoldistrikt vara berättigat till statsbidrag. Till sådan ombyggnad syntes enligt överstyrelsens uppfattning böra räknas sådana förändringar, varigenom nya undervisningslokaler av ifrågavarande slag tillkommit genom utökning av byggnadskroppens storlek. Vidare ansåg överstyrelsen, att, då i ett skolhus, som uppförts före den 1 juli 1912, funnits tjänstebostäder, vilka vid en senare tidpunkt tagits i anspråk för anordnande av nya lärosalar eller gymnastikrum, varigenom skoldistriktet påtagit sig kostnader icke blott för dessa undervisningslokalers iordningställande utan jämväl för anskaffande av nya tjänstebostäder, statsbidrag av här ifrågavarande slag borde utgå för de efter den 1 juli 1912 tillkomna undervisningslokalerna. Detsamma gällde, då ett skoldistrikt efter sistnämnda tidpunkt låtit omändra till en skolanläggning hörande särskilt bostadshus till undervisningslokaler.

Överstyrelsen tillstyrkte med i huvudsak den nu anförda motiveringen bifall till ett par av de i besvären framställda yrkandena men avstyrkte andra. Genom nådigt utslag den 21 september 1937 fann Kungl. Maj:t ej skäl att göra ändring i länsstyrelsens beslut. Det torde sålunda få anses vara fastslaget, att statsbidrag icke kan utgå till nya klassrum och gymnastikrum, som tillkommit på sätt, överstyrelsen här ovan angivit.

Överstyrelsen grundade sitt ovan angivna ståndpunktstagande bland annat på den uppfattningen, att avsikten med riksdagens beslut om statsbidrag till redan befintliga undervisningslokaler varit att lätta trycket i allmänhet av kommunernas utgiftsbördor för skolväsendet och alltså att giva visst understöd även i sådana fall, där kommunerna genom om- och tillbyggnader för anskaffande av erforderliga nya undervisningslokaler nödgats påtaga sig betydande kostnader, för vilkas gäldande amorteringslån i vissa fall måst upptagas. Överstyrelsen fann, sedan riksdagen godtagit förut omnämnda grunder för statsbidrags utgående, sin ståndpunkt så mycket mer följdriktig, som det framstod såsom uppenbart, att anskaffning

av behövliga undervisningslokaler genom uppförande av nybyggnader skulle hava kommit att draga väsentligt större kostnader.

I detta sammanhang har riksdagen till behandling förehåft

dels de två likalydande motionerna I: 4 och II: 12, vari hemstälts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t tillkännagiva, att riksdagen funnit bestämmelserna angående bidrag till byggnader för folkskoleväsendet böra ändras i enlighet med vad i motionerna anförts;

dels ock de två likalydande motionerna I: 19 och II: 9, vari yrkats, att riksdagen måtte besluta, att byggnadsbidrag å 150 kronor må utgå även för klassrum och gymnastikrum, som tillkommit genom t. ex. förändring av tjänstebostad eller inredning av vindsvåning till undervisningslokal, och att § 11 mom. 3 i kungörelsen den 6 mars 1936 (nr 45) i följd därav förtydligas på så sätt, att det klart framgår, att rätten till byggnadsbidrag skall vara beroende av lokalens och icke byggnadens ålder.

I anledning av vad revisorerna anført angående länsstyrelsernas redovisning av anslaget till bidrag till undervisningslokaler utgår riksdagen ifrån, att Kungl. Maj:t redan har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga, varför riksdagen icke anser revisorernas ifrågavarande uttalande påkalla någon åtgärd från riksdagens sida.

Vidkommande de motionsvis framställda yrkandena får riksdagen erinra om, att jämlikt gällande bestämmelser angående statsbidrag till byggnader för folkskoleväsendet (kungörelsen 45/1936) utgå enligt i kungörelsen intagna bestämmelser *dels* byggnadsbidrag till nya undervisningslokaler, som kommit till utförande efter den 1 juli 1936, *dels* byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler för varje den 1 juli 1936 befintligt, skoldistriktet tillhörigt klassrum eller gymnastikrum, som icke tagits i bruk före den 1 juli 1912, *dels ock* byggnadsbidrag för byggnadsarbeten, utförda efter den 1 juli 1936, varigenom nya för undervisningen avsedda lokaler utvinnas. Enligt regeringsrättens i det föregående berörda utslag och i enlighet med den tolkning riksräkenskapsverket i sina framställda anmärkningar givit detsamma har statsbidrag emellertid ansetts icke kunna utgå för sådana klassrum eller gymnastikrum, vilka äro belägna i skolhus uppförda före den 1 juli 1912 men som tillkommit genom senare vidtagen om- eller tillbyggnad. Genom den tolkning regeringsrätten givit bestämmelserna på hithörande område har sålunda, såsom framgår av omfattningen av de utav riksräkenskapsverket framställda anmärkningarna mot utbetalta statsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler, dylikt bidrag ansetts icke författningsenligt kunna utgå för ett synnerligen stort antal klassrum och gymnastikrum, vilka under tiden den 1 juli 1912—den 30 juni 1936 utvunnits genom till- och ombyggnadsarbeten å skolhusbyggnader, uppförda före den 1 juli 1912. Riksdagen finner det icke vara i god överensstämmelse med författningsens syftemål att förvägra skol-

distrikten statsbidrag för det stora antal klassrum eller gymnastikrum, vilka under tiden den 1 juli 1912—den 30 juni 1936 på skoldistriktens bekostnad tillkommit genom omfattande om- eller tillbyggnadsarbeten av de före den 1 juli 1912 uppförda skolhusbyggnaderna. Riksdagen anser för den skull erforderligt, att beträffande de nuvarande författningsbestämmelserna rörande statsbidrag av ifrågavarande slag, sådan ändring vidtages, att skoldistriktet må kunna komma i åtnjutande av statsbidrag jämväl för sådana klassrum och gymnastikrum, vilka äro belägna i skolhus, uppförda före den 1 juli 1912, men som tillkommit genom senare vidtagen verklig om- eller tillbyggnad av skolhusbyggnaden. Beträffande den nu ifrågasatta författningsändringen får riksdagen i övrigt hänvisa till vad skolöverstyrelsen i sitt här ovan intagna utlåtande anfört rörande överstyrelsens tolkning av de nu gällande bestämmelserna om statsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler. Den ståndpunkt, skolöverstyrelsen här intagit, synes riksdagen i huvudsak kunna läggas till grund för en ändring av de nuvarande bestämmelserna i ämnet.

Under åberopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen, i anledning av motionerna I: 4 och II: 12 samt I: 19 och II: 9, bemyndigat Kungl. Maj:t att vidtaga sådana ändringar av gällande bestämmelser rörande byggnadsbidrag för redan befintliga undervisningslokaler, att dylikt bidrag må kunna utgå till skoldistrikt i den vidsträcktare omfattning riksdagen i det föregående angivit.

Stockholm den 15 juni 1939.

Med undersätlig vörndnad.
